

ZA DEMOKRACIJO IN ODKRITOSRČNOST V POLITIKI

Kdo govori resnico in kdo laže volivcem?

Slov. dem. zveza ter Slov. kat. skupnost in tukajšnja Kršč. demokracija - Sramotno zmetavanje londonske pogodbe

Zadnji čas se je v našem javnem življenju zgodilo nekaj popolnoma neobičajnega. V imenu Slov. dem. zveze in Slov. kat. skupnosti je član tržaškega mestnega sveta dr. Josip Agneletto z debelim tiskom preko cele strani Demokracije obvestil svoje volivce in slovensko javnost, da bo to pot glasoval proti mestnemu proračunu za leto 1960.

Vest je bila politično pomembna, ker je slučajno bila usoda proračuna odvisna ravno od tega, kako bo glasoval dr. Agneletto. Če bi on bil nasproten, bi dr. Franzil ostal v manjšini in moral odstopiti. Glas dr. Agneletta je šel zatorej do živega tudi tukajšnji Kršč. demokraciji in njenim zaveznikom.

Svoj sklep je dr. Agneletto utemeljil na način, ki je bil za vse Slovence zelo prepričljiv: za proračun ne mara in ne more glasovati, ker je današnja mestna uprava dr. Franzila tržaškim Slovincem nasprotna in do njih krivična. Med drugim je Agneletto očital tržaški občinski upravi, da se v odnosih do slovenske manjšine namenoma nikjer ne drži določil Londonske pogodbe.

ZAKAJ NI BILA DRŽANA OBLJUBA?

Toda preden je izšla prihodnja številka Demokracije, so Slovenci, in posebno Agnelettovi volivci, doživeli veliko presenečenje: njihov zastopnik v mestnem svetu je naredil prav nasprotno od tega, kar je bil obljubil. **Odobril je proračun protislovenske večine.** On, Tolloy in tržaški neodvisnež Borghese so s svojimi glasovi rešili župana dr. Franzila, kar je dalo Piccolu povod, da se je norčeval iz trojice.

Slovenska javnost se zdaj začudeno sprašuje, kaj je vzrok, da je dr. Agneletto kar čez noč tako korenito prevrnil svojo politiko in zatajil obljubo, dano svojim volivcem. Med razlogi navaja Demokracija, da se je Agneletto zbal imenovanja občinskega komisarja, ki bi namesto od ljudstva izbranih občinskih mož vladal v imenu prefektore nad Trstom.

Ta vzrok za trezno misleče ljudi ni prepričevalen. Saj je dr. Agneletto pameten človek, ki je že prej, to je, še preden se je odločil, da glasuje proti proračunu, moral računati z vladnim komisarjem. Strah pred komisarjem zategadelj ni mogel vplivati na Agneletta.

»POGAJANJA IN OBLJUBE«

Več vzroka bati se komisarja so imeli dr. Franzil in tovariši kot Agneletto. Župa-

nu in njegovim je šlo namreč za oblast in goli obstanek. Agneletto je kvečjemu izkoristil njihovo bojazen ter jim rekel: če hočete, da glasujem za vas, mi morate za to nekaj dati. Zagotoviti morate Slovincem nekatere pravice, ki jim jih doslej niste hoteli priznati. Začnimo se potemtakem pogajati.

In če bi Italijani dali Slovincem res pomembne pridobitve, bi bila Agnelettova politika razumljiva in bi se dala deloma tudi opravičiti. In Demokracija z dne 1. januarja res govori, kako je dr. Agneletto zahteval, naj občinska uprava imenuje za mestno okolico »določeno število poljskih čuvajev«, zniža ceno vodi, ki se »uporablja v kmetijstvu« ter ustanovi »dve novi zabavišči« za otroke.

Prekanjenost tukajšnjih demokristjanov

Ta ugotovitev katoliškega tednika je zbudila veliko nezadovoljstvo v tržaški vladni stranki. Njeno vodstvo se je sestalo in uradno izjavilo, da Kat. glas laže, češ da glasovi, ki so jih oddali Borghese, Tolloy in Slovenec Agneletto »niso bili niti zahtevani niti so zaradi njih tekla kaka pogajanja«.

Mi smo trdno prepričani, da je resnico napisal Kat. glas. Noben človek zdrave pameti si ne more namreč niti v sanjah misliti, da bi dr. Agneletto izjavil pred vso javnostjo, da bo glasoval proti tržaški mestni upravi, a se po nekaj dneh postavil na nasprotno stališče, ne da bi o stvari spregovoril besedo zlasti z neposredno prizadetimi demokristjani! Tak politik se ni še rodil.

Med zastopniki Kršč. demokracije in Agnelettovimi pristaši so torej prav gotovo bili sestanki in razgovori, ki so se ugodno končali, zakaj drugače bi Agneletto ne bil iznenada glasoval za Franzilov proračun. Razlika med njimi je danes le v tem, da imenujejo Slovenci te razgovore »pogajanja«, Italijani pa slučajno »izmenjavo mnenj«, da so se sestanki po mnenju Slovencev zaključili z »obljubami«, ki demokristjane moralno vežejo, medtem ko Italijani to brez pomisleka enostavno taje.

Taka je politična morala tukajšnje Kršč. demokracije! Da je sodelovanje s takimi možmi naravnost nemogoče, je vsakomur jasno. Po tem zadnjem izkustvu se šele do dna vidi, kako protinarodno so ravnali ti isti malovestni slovenski »politiki«, ki so ob parlamentarnih volitvah svetovali rojakom,

Ker je odbornik za finance dr. Rocco pokazal precejšnje zanimanje za te same po sebi ne ravno zelo važne zadeve, se Demokracija veseli, kako »smo Slovenci prvič prebili led v tržaškem občinskem odboru«, in Agneletto je izjavil, da se je »položaj spremenil« in da bo zato glasoval za proračun.

Iz poročila Demokracije se da sklepati, da so tekla o vseh teh rečeh pogajanja med Slov. dem. zvezo ter Slov. kat. skupnostjo in tukajšnjo Ital. kršč. demokracijo. O tem Demokracija sicer ni obvestila svojih pristašev, marveč jih pustila v polni nevednosti, pač pa je bil bolj odkrit Kat. glas, ki je napisal: »Da si občinski odbor podaljša življenje, je prišlo do pogajanj in obljub«.

naj brezpogojno glasujejo za demokristjanske protislovenske kandidate.

IZZIVANJE LASTNE VLADE IN STRANKE

Najhujše, kar sta Slov. dem. zveza in Slov. kat. skupnost te dni doživeli, pa je naslednje: tržaški demokristjani, ki taje ravno tako, da so se s Slovenci sploh pogajali, kot da so jim karkoli »obljubili«, se kljub temu pretvarjajo pred javnostjo v prijatelje slovenske manjšine. V svojem uradnem obvestilu izražajo »čvrsto voljo urediti pravice narodne manjšine izključno v duhu italijanskih ustavnih predpisov«. Torej ne v duhu londonskega dogovora, podpisanega od lastne vlade, temveč izključno italijanske ustave, ki omenja narodne manjšine le v enem členu, kjer je rečeno, da bo Italija izdala v zaščito »jezikovnih manjšin« posebne zakone.

Odkar je bila ustava sprejeta, je minilo 14 let, a doslej ni izšel niti en zakon v obrambo Slovencev. Kljub ustavi se delajo našemu narodu krivice na vseh mogočih področjih. V jasni obliki določa pravice, ki nam podrobno pritičejo, le londonska pogodba, a te tržaška Kršč. demokracija, kot vidimo, ne priznava ter si upa to javno zaginati v obraz rimski demokristjanski vladi.

Zavoljo tega predrznega rušenja strankarske discipline bi moralo osrednje vodstvo svoje tržaške upornike brez odlašanja — kaznovati. Glavni tajnik Belci in vsi odborniki bi morali biti odstavljene ter izključeni iz stranke, a Rim si tega ne upa

RADIO TRST A

Nedelja, 17. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.20 Slovenska zborovska glasba; 17.00 »Nič«, igra v treh dejanjih (Gino Rocca - Franc Jeza). Igrajo člani RO; 18.45 Slovenski solisti; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Trilussa« (Janko Jež); 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 18. januarja, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — »Kraljica z ledenim srcem«, pravljica (T. Curk). Igrajo člani RO; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Karl Maria von Weber: »Čarostrelec«, opera v treh dej.; dunajski filharmonični orkester in zbor dunajske državne Opere vodi Otto Ackermann. Približno ob 22.00 Mala literarna oddaja.

Torek, 19. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel: »Rdeča Gila«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije, ki ga vodi Samo Hubad — L. M. Škerjanec: Gazele; 18.40 Vokalni kvintet Niko Štritof; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: Sposobnosti obvladavanja samega sebe; 21.00 Ilustrirano predavanje — Franc Jeza: Mojstri groze — »William Goyen«; 22.00 Umetnost in življenje — Aljoša Vesel: Razstava jugoslovanske grafike po Italiji; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Vasilij Mirke« (Pavle Merku).

Sreda, 20. januarja, ob: 18.00 Z začaranje police — Marija Polak: »Stara metla pripoveduje«; 18.10 Bela Bartok: Koncert za orkester; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starec); 21.00 »Brata«, drama (Mihail Jurjevič Ljermontov - Raissa Naldi in Alfio Valdarnini - Vinko Beličič). Igrajo člani RO.

Četrtek, 21. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Franc Orožen: Življenje Asircev in Babiloncev — »Bivališča«; 18.40 Slovenske narodne pesmi; 19.00 Širimo obzorja — Simon Kregar: Vzori mladini: »Jurij baron Vega«; 21.00 Obletnica tedna — Filibert Benedetič: »100-letnica rojstva Antona Pavloviča Čehova«. Približno ob 22.00 uri: Iz sodobne književnosti — Bratko Kreft: Človek mrtvaških lobanj (Mirko Javornik).

Petek, 22. januarja, ob: 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa — »Prekanjenec«; 18.10 Hayden: Koncertna simfonija št. 84 za violino, čelo, oboe, fagot in orkester; 18.35 Dalmatinske pesmi; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Obrat za čiščenje oblek«; 22.15 Koncert baritonista Marcela Ostaševskega — na sporedu so samospjevi Binickega, Bjelinskega, Ruzdaka, Gustuskega, Trnojeviča, Prebände, Poevie, Miloševića in Gotovca.

Sobota, 23. januarja, ob: 15.40 Kvintet »Veseli planšarji«; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, X. spev — sestavil Boris Tomažič prevedel Alojzij Gradnik; 18.00 Radijska univerza — Miran Pavlin: Kemija razkriva potvorbe in okvare živil; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor iz Dornberka; 21.00 »Dolina v mraku«, enodejanka (John Millington Synge - Fr. Zupan). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 17. januarja, **nedelja**: Anton
- 18. januarja, **ponedeljek**: Vera
- 19. januarja, **torek**: Marij
- 20. januarja, **sreda**: Fabijan
- 21. januarja, **četrtek**: Neža
- 22. januarja, **petek**: Viktor
- 23. januarja, **sobota**: Rajko

JUGOSLAVIJA V SNEGU

Razen ob obali Jadranskega morja je vsa Jugoslavija v snegu. Največ ga je zapadlo v Bosni in Gorskem Kotaru severno od Reke, kjer sega ponekod kar dva metra visoko. Reka sama, kjer že leta ni snežilo, je bela in promet na cesti med Reko in Zagrebom je prekinjen.

V ponedeljek in torek je padal sneg v Sloveniji, kjer je na Primorskem in zlasti na Krasu mestoma pihala burja z več ko 100-kilometrsko brzino na uro.

Kdo govori resnico in kdo laže volivcem?

(Nadaljevanje s 1. strani)

storiti, ker stoje za Belcijem in tovariši tudi tukajšnji poslanci, tukajšnje verske organizacije, kot je Kat. Akcija, katoliški tisk in cerkveni krogi.

PRAVICE VOLIVCEV

Zavračanje londonske pogodbe je pa obenem zelo težka žalitev vseh tukajšnjih Slovencev, tudi tistih, s katerimi hoče Kršč. demokracija sodelovati in ki glasujejo za njene proračune ter so podpirali pri volitvah njene poslanske kandidate. Ob 5-letnici podpisa londonskega sporazuma sta namreč tudi Slov. dem. zveza in Slov. kat. skupnost protestirali, da se sporazum do danes ni še izvedel v življenje.

V kolikor je odvisno od voditeljev tukajšnje Kršč. demokracije, se sporazum, kakor je razvidno iz njihove izjave, ne bo sploh nikoli uresničil, čeprav vidijo Slovenci edino v tej pogodbi zajamčene svoje vsaj najosnovnejše narodne in socialne pravice. Politično sodelovanje s tukajšnjo Kršč. demokracijo je zatorej za vse slovenske stranke zelo kočljiva in tvegana zadeva, pri kateri je na mestu največja opreznost, zla-

sti če se zgodi, da demokristjani po vseh pogajanjih in dogovorih kar **naenkrat še zataje Slovincem dane obljube.**

Ugotoviti moramo, da Agneletto in njegovi katoliški zavezniki to pot niso ravnali s tukajšnjimi demokristjani niti pametno niti previdno, ker so se dali od njih prelisičiti. In pri tem nimata ti slovenski stranki niti najmanjše moralne zaslombe niti v naši javnosti niti v svojih lastnih pristaših.

Kat. glas piše o obljubah, ki so jih jima dali demokristjani, a dostavlja, da jih za sedaj ne mara objaviti. To bo naredil morebiti pozneje, ko bodo ali če bodo obljube sploh izpolnjene. O tem, kako so pogajanja tekla in kakšne so prejete obljube, Kat. glas in Demokracija pa molčita kot grob. Človek ima vtis, kot da gre po mnenju dr. Agneletta in gospodov pri Kat. glasu za zadevo, ki se tiče le njih in ne našega ljudstva, najmanj pa Agnelettovih volivcev!

Tak nedemokratski način politike uganjajo možje, ki se najbolj ponašajo ravno s svojim demokratizmom. To je vzrok, da so v tem trenutku moralno osamljeni in bo nanje osebno padla vsa odgovornost za zle posledice njihove ponesrečene politike s tukajšnjimi demokristjani.

Pismo predsednika Segnija

Spor med Italijo in Avstrijo zaradi Južnega Tirola se je, kot vemo, zadnje čase silno zaostрил. Vsi opazovalci so bili prepričani, da mora vsak čas priti do uradnega preloma pogajanj med obema vladama in da bo vprašanje nemške manjšine zatem prenešeno na povsem mednarodno poprišče.

To poslabšanje je v znatni meri povzročil sam Pella s tem, da je za božič javil na Dunaj, da je rimska vlada sklenila prepovedati zunanjemu podministru Gschnitzlerju in še dvema vodilnima avstrijskima politikoma vhod v Italijo. S to neobičajno prepovedjo je rimska vlada Gschnitzlerja, za katerim stoji vse avstrijsko ljudstvo, le še bolj razkačila, ni pa dosegla, da bi ga voditelji Avstrije izločili iz svoje vladne politike.

Pella, ki se rad postavlja kot odločen mož in neustrašen borec za koristi Italije, se je spet urezal, kot se je za časa spora za Svobodno tržaško ozemlje. Dosegel je ravno nasprotno od tega, kar je nameraval doseči.

Posledice

Da bi Pellov pogrešek popravil, se je Segni obrnil na kanclerja Raaba z zasebnim pismom, v katerem mu predlaga, naj vrhovni voditelji obeh držav rešijo spor v neposrednih pogajanjih. Vprašanje južnotirolske manjšine, naj se čimprej reši, da se lahko obnove prijateljski odnosi, ki so prej obstajali med Avstrijo in Italijo.

Rim se je torej odločil, da naredi konec dosedanjemu zavračevanju, pričakujoč, da bo Raab s tem silno zadovoljen in stopil v ospredje namesto »nemogočega« Gschnitzlerja. Namesto tega se je pa primerilo naslednje. Segnijevo pismo je Raab sklenil izročiti v presojo vladi, v kateri sedi Gschnitzer, in njegovo besedilo je objavilo časopisje.

Avstrijci izjavljajo, da niso nasprotni nadaljevanju in pospešitvi pogajanj, toda s pogojem, da Italija prej prekliče prepoved, izdano proti Gschnitzlerju in tovarišema. Pod pritiskom javnega mnenja se bo skoro gotovo postavila na isto stališče tudi dunajska vlada. Pogoj je naraven, a za rimsko vlado sila neprijeten. Če ga bo sprejela, (in kako naj ga odkloni?), bo pred vsem svetom priznala, da je naredila Gschnitzlerju krivico. Tako spreten in uspešen diplomat je Pella!

Gronchi pojde v Rusijo

Predsednik republike je srečno prebolel influenco, ki ga je zgrabila prav v dneh, ko bi moral oditi na uradni obisk v Sovjetsko zvezo. Obe vladi sta se pa že dogovorili, da bo Gronchi dospel v Moskvo 6. februarja in ostal v Rusiji do 11. februarja.

Spored obiska ostane v bistvu nespremenjen, le da bo Gronchi prisostvoval nedeljski maši v katoliški cerkvi v Moskvi in ne v Leningradu, kot je bilo prvotno določeno. Gronchi tudi ne bo mogel prisostvovati baletu Labodji spev v moskovskem gledališču Bolšoj.

Napadi kardinala Ottaviana niso imeli, kot vidimo, nobenega vpliva na Gronchija. Državni poglavar pojde v spremstvu Pelle v Moskvo, kakor je bila sklenila vlada, ter bo tam vodil tako politiko, kot se mu zdi, da je koristna Italiji in mednarodnemu miru.

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Srdit napad na državnega poglavarja

Isti dan, ko je Giovanni Gronchi imel odpotovati s spremstvom na obisk v Moskvo, je znani kardinal Ottaviani, ki je tajnik sv. oficija in zastopnik najostrejšje struje v katoliški Cerkvi, imel v Rimu nagovor na begunce iz komunističnih vzhodnih dežel, in zlasti iz Ogrske.

V pridigi je z izredno srditostjo poudaril, kako nevarno je pomirjenje s komunističnim svetom, za katero se dandanes zavzemajo zapadnjaki, ter pri tem prav očitno cikal na predsednika republike Gronchija. »Vse dotlej«, je med drugim dejal, »dokler bo mogoče, da Kajn mori Abela, ne da bi se zategadelj kdo vznemirjal, in dokler padajo smrtno obsodbe na toliko ogrskih dijakov in delavcev, krivih samo tega, da so ljubili svobodo, tlačeno od oklopnih enot tujcev, ni mogoče govoriti o resničnem miru, temveč samo o popuščanju in prizanašanju morilcu«.

Ko je prišel Hitler v Rim, je nadaljeval kardinal, je papež zapustil mesto in to je bilo najmanj, kar je mogel storiti vpričo moža, ki je »ubil tisoče nedolžnih in širil strah med narode«. Zatem je prešel kardinal na današnje razmere.

In menijo, da so kristjani...

Ni mogoče govoriti niti o miru niti o popuščanju napetosti, dokler bodo trajali umori in deportacije ter bodo posamezniki

Občuten padec prometa

Iz uradnih podatkov izhaja, da je bil promet Javnih skladišč v Trstu lani za kar 32 odstotkov manjši v primeri z l. 1958. Predlanskim je šlo skozi Javna skladišča 2.413.586 ton raznega blaga, lani pa 1.645.000 ali 768.586 ton manj.

Promet je padel predvsem zato, ker Avstrija ne kupuje več premoga v Ameriki, temveč v Sovjetski zvezi. Avstrijci zato ne uvažajo premoga preko tržaškega pristanišča, temveč po Donavi. Premog pa je poleg kovinskih rud in starega železa tvoril važen odtok prometa Javnih skladišč. Leta 1958 je promet s tem blagom znašal 1.053.000 ton lani pa samo 365 tisoč, se pravi kar 683.360 ton manj.

NA DNO MORJA

Znani Piccardov globinski čoln (batiskaf) se je pri otoku Guan sredi Tihega oceana pogreznil 7315 metrov globoko. V batiskafu, ki ima obliko velike krogle in je opremljen z močnimi žarometi, sta bila Piccardov sin Jakob in ameriški poročnik mornarice Walsh. Čoln se je pogrezal 6 ur, preden je prišel do dna.

Znanstvenika sta se vrnila na površje z bogatimi izsledki. Zdaj se pripravljata, da se spustita na največjo globino morja, ki leži 11 kilometrov pod gladino. Čoln se imenuje Trieste, ker ga je švicarski učenjak Avgust Piccard dal zgraditi v tržaških ladjedelnicah. Zdaj pa je last ameriške mornarice.

ČESTITKE

Gdč. Nelki Pavšič, hčerki upokojenega ravnatelja Antona Pavšiča iz Gorice, ki je uspešno zaključila študij za socialno asistentko, izrekamo prisrčne čestitke, obenem ji želimo obilo zadovoljstva in uspeha v poklicu.

in ljudstva zdihovala v suženjstvu. »Kako more torej kristjan pred ubijalci kristjanov, pred ljudmi, ki ne le taje, ampak žali Boga in bičajo njegove služabnike in sinove, se še smehljati in se jim laskati? Kako se morejo taki možje čutiti kristjane, ko so neobčutljivi za rane, ki se prizadevajo krščanstvu?«

O komunističnih mogočnejih, na katere je kardinal mislil, je rekel, da »pljuvajo Kristusu v lice«, da ga »klofutajo«, kronajo s trnjem in se nato vprašal: »Ali je mogoče prožiti roko človeku, ki to dela?« In to se po Ottavianijevem mnenju vendar godi. Možje na odgovornih in visokih položajih se celó trudijo, kdo bo prvi antikristu stisnil roko. »Nekateri med njimi pravijo, da so kristjani, toda kako morejo občutiti krščanstva, če ne vedo, kaj dela antikršćanstvo?«

Težka žalitev

Besede, izgovorjene od kardinala, so po mnenju vse italijanske in inozemske javnosti najtežja žalitev Gronchija kot katoliškega politika in predsednika republike.

Kardinalov srditi napad na državnega poglavarja ni razveselil vatikanskih krogov, saj dajejo razumeti, da je Ottaviani v pridigi izrazil le svoje osebne nazore in ne mnenja Cerkve. Značilno je tudi, da Osservatore Romano do danes ni še objavil kardinalovega govora, kar prav gotovo ni slučajno.

Zadeva sama na sebi je zelo resna, ker sovražniki Cerkve zdaj lahko trde, da katoličani niti v politiki niso svobodni ljudje, temveč odvisni od navodil cerkvenih oblastnikov. To pa ni v skladu s katoliškimi načeli, po katerih so verniki odvisni od Cerkve le v zadevah vere in morale in na nobenem drugem področju. To velja seveda tudi za sedanje napore, kako naj bi se onemogočila nova svetovna vojna ter ustvaril znošljiv mir med narodi.

V Moskvi sta bila že pred Gronchijem katoliška državnik Adenauer in avstrijski kancler Raab in tja pojmeta tudi general De Gaulle in predsednik Eisenhower. Kaj ti znameniti možje po mnenju kardinala Ottavianija zavoljo tega niso več kristjani?

Zagonetna politična gonja

Mednarodna javnost je že tedne pod vtisom protizidovske gonje, ki se širi po svetu. Začela se je v Nemčiji na sveti večer, ko so nekateri hitlerjanci narisali na sinagogi v Kölnu kljukaste križe in napisali: »Juden raus!« — »Ven z židi!« — in se zatem raztegnila na številna druga mesta ne le v Nemčiji, Avstriji in Italiji, temveč tudi v Veliki Britaniji in Ameriki.

Kljukasti križi in protizidovski napisi so se pojavili celo v Amsterdamu na Holandskem, v švedski prestolnici Stockholmu, na Japonskem in kar v Tel Avivu, se pravi v samem Izraelu. Dogodek je vsekakor silno neobičajen in prava zagonetka je, kdo se za njim skriva. Kaj je resničen namen in cilj te gonje ni še dokazano. Politiki in časnikarji si zaman belijo glavo, da bi prišli stvari do dna.

Kazenski prestopki v Italiji

Ob otvoritvi novega sodnijskega leta je vrhovni državni tožilec Cigolini imel v Rimu govor, v katerem je sporočil, da se je v Italiji zadnje leto resneje pregrešilo zoper paragrafe 751 tisoč oseb, manjše prestopke pa je zakrivilo 1 milijon 4 tisoč ljudi, se pravi približno vsak peti prebivalec.

Pomnožilo se je zlasti število stečajev ali konkurzov, zločinov in spolnih nagonov, ločitev zakona, medtem ko je prav velikih hudodelcev bilo k sreči nekoliko manj kot prejšnja leta.

PRAV ZALOSTEN

Ko je Gronchi moral odpovedati obisk Moskvi, se je posebno prizadetega čutil kuhar ondodnega italijanskega veleposlaništva g. Fortunato. Že mesec dni se je namreč trudil, da je izmesil dve velikanski torti; ena je predstavljala do potankosti Kremelj, druga pa rimski amfiteater Kolosej. V duhu je že videl, kako ga hvalijo sam Hruščev, Gronchi in drugi državniki.

Na, pa pride vmes Gronchijeva gripa in vse se je podrlo. Kuharjeva žalost se je pa medtem utolažila, zakaj državni poglavar Italije pride v Moskvo prihodnji mesec.

Med koroškimi Slovenci

Dne 4. januarja je bil v Celovcu redni občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev, ki je politična organizacija Slovencev krščanskega svetovnega nazora. Njen dolgoletni in zaslužni predsednik dr. Jožko Tischler je govoril zlasti o boju, ki ga koroški Slovenci zadnje poldrugo leto bijejo za obvezno dvojezično šolo, katera je bila z zloglasnim Wedenigovim odlokom z dne 22. septembra 1958 tako rekoč pripisana smrti.

Omenil je nadalje krivična zakona o šolstvu in uradnem jeziku na sodiščih južne Koroške, ki ju je dunajski parlament sprejel 19. marca 1959, čeprav so ju Slovenci odločno odklonili. Končno je dr. Tischler opozoril še na odlok škofijskega ordinariata v Celovcu, objavljen septembra 1959. Ta prepoveduje slovenskim otrokom, ki niso prijavljeni k slovenskemu pouku, da bi se smeli učiti verouka v svojem materinem

jeziku. Vrh tega je določeno, da se celo tistim učencem, ki so se prijavili k slovenskemu pouku, mora verouk predavati dvojezično, se pravi tudi v nemščini!

Dr. Tischler je odstopil

Dr. Tischler je zaradi poklicne prezaposlenosti izrazil željo, naj bi občni zbor za predsednika izbral drugo osebo. Tako je na to mesto bil izvoljen dr. Valentin Inzko, profesor v Celovcu in urednik revije Vera in dom.

Novemu predsedniku želimo mnogo uspeha v boju za narodne pravice naših koroških bratov. O dr. Tischlerju smo pa prepričani, da bo kljub odstopu stavil svoje bogato politično izkustvo na razpolago ravno tako novemu vodstvu svoje stranke kot sploh vsej slovenski manjšini, ki se nahaja v taki stiski kakor le malokdaj v svoji zgodovini!

Tržaškega

Tržaški mestni svet:

GOSPODARSTVO, RASIZEM IN PONAREJEVANJE ŽIVIL

Tržaški občinski svet je na ponedeljkovi seji razpravljal v glavnem o treh važnih vprašanjih. Tako je soglasno sprejel resolucijo, v kateri obžaluje, da je ravnateljstvo čistilnice Aquile preneslo svoje urade v Milan, s čimer so bile prizadete koristi tržaškega gospodarstva, kateremu omenjeno veliko podjetje očitno ne pripisuje več tolike važnosti kot doslej. Zato je mestni svet sklenil posredovati pri oblastvih, naj poskrbe, da bo čistilnica povečala proizvodnjo in tako vsaj zaposlila več delavcev.

Župan je zatem prebral interpelacijo socialista dr. Pincherla, ki obravnava protizidovske izbruhe v našem mestu in jih odločno obsoja. Svetovalec je tudi predlagal, naj občina podpre zamisel, da bi v Trstu priredili razstavo listin in slik iz proslulih nacističnih koncentracijskih taborišč. To bi pripomoglo, da bi zlasti mladina spoznala grozne zločine, ki so nastali prav zaradi plemenske mržnje. Dr. Pincherle je obenem naprosil župana, naj priporoči Solskemu skrbništvu, da bi tudi v šolah profesorji in učitelji v teh dneh govorili o nacističnih in fašističnih grozodejstvih, izvršenih v našem mestu in drugod. Dr. Franzil je sprejel oba predloga.

Mimogrede pripominjamo, da bi bilo silno koristno, če bi v tukajšnjih šolah obravnavali tudi vprašanje narodne mržnje in sploh vso manjšinsko vprašanje, na katero žal mnogi in tudi odgovorni ljudje še gledajo z očmi bivših fašistov.

Svet je na koncu razpravljal o boju proti ponarejevalcem živil. Ugotovil je, da bo boj učinkovit, le če bodo v njem sodelovale država, pokrajina in občina. Kar zadeva naše mesto, smatra občinski svet, da je treba povečati število uslužbencev komisariata za zdravstvo ter ustanoviti komisijo strokovnjakov, ki bodo pregledovali živila, uvožena v naše mesto.

Nabrežina:

ZAKAJ JE DOM POČITKA ŠE PRAZEN

Pred približno petimi leti je bilo v okviru gospodarskega načrta nakazanih nabrežinski občini 40 milijonov lir za zgradnjo dvonastropnega poslopja, v katerem naj bi dobile streho in oskrbo osebe iz občine, ki so ju potrebne. Po nenehnih prizadevanjih občinske uprave je bilo poslopje pred nekaj meseci končno dograjeno in vsi so pričakovali, da bo čimprej pričelo služiti svojemu namenu.

Občina je menda nameravala izročiti upravo Doma počitka, kot se poslopje sedaj uradno imenuje, občinski podporni ustanovi. Ta naj bi tudi v glavnem skrbela za poravnavo primanjkljaja, ki ga bo nova dejavnost zlasti v prvih letih gotovo izkazovala, tako da bi ne bil še huje obremenjen že tako deficiten proračun občine. Podporna ustanova naj bi zato letno prejela od države poseben prispevek, kot ga za enako dejavnost že dolga leta dobivajo n. pr. v Miljah.

Načrti občine pa so žal šli po vodi, ker so nadzorna oblastva sporočila, da se uprava Doma počitka sicer lahko izroči komurkoli, vendar bodo vsi stroški šli v breme občine. Upravitelji si sedaj belijo glave, kje naj dobe sredstva za nakup opreme in poravnavo stroškov za prvo poslovno leto, kar skupno znaša okrog 17 milijonov lir. Ta vsota bi bila potrebna, da se poslopje opremi (10 milijonov) in da v njem eno leto preživi le 20 oseb (7 milijonov), medtem ko je bila zgradba sezidana za 40 oseb.

Zdi se, da je na občini prevladalo mnenje, naj se omenjeni strošek vključi v letošnji proračun, kar bo sicer občutno povečalo primanjkljaj, a predstavlja obenem edino možnost, da prične poslopje v doglednem času služiti svojemu namenu.

Mnenja smo, da bi se občinski upravitelji nikakor ne smeli preveč strašiti teh povsem upravičenih dolgov, tudi če bi se zgodilo, da bi generalni komisariat letos ne hotel poravnati primanjkljaja. Za poravnavo obveznih stroškov ima namreč občina vselej možnost, da najame posojilo. Če možnosti se poslužujejo vse občine v Italiji in zato ne vidimo razloga, zakaj bi enako ne smeli ravnati tudi v Nabrežini.

Pri tej zadevi je važno le, da ne ostane Dom počitka predolgo in brez potrebe prazen.

S. K.

Prosek:

PREVEČ ZANEMARJENO VPRAŠANJE

V zadnji številki Novega lista smo v dopisu iz Sv. Križa brali, da je tržaški občinski svet na eni zadnjih sej v prejšnjem mesecu sklenil prodati Ustanovi julijskih in dalmatinskih beguncev 31.773 kv. m jusarskega zemljišča v Sv. Križu ter 26.804 kv. m jusarskega zemljišča v bližini naše vasi.

Ker bodo na omenjenih zemljiščih gradili hiše za istrske begunce, je dopisnik pravilno ugotovil, da gre za načrtno in že vnaprej določeno poitalijančevanje slovenskega podeželja na Tržaškem. Prav tako pravilna se nam zdi njegova ugotovitev, kako »naše politične organizacije to vprašanje zanemarjajo«. Da je ta trditev tudi resnična, je dovolj, če ugotovimo, kako ni noben svetovalec, ki je bil izvoljen samo ali tudi s slovenskimi glasovi niti vprašal odbora, ali se bodo in kako se bodo spoštovali predpisi, ki urejujejo prodajo jusarskih zemljišč. Prav tako ni nihče od omenjenih gospodov sprožil ob tej priložnosti načelne razprave o načrtni kolonizaciji naše slovenske zemlje.

Preprosti ljudje z dežele, tako kmetje kot delavci, smo silno radovedni, kako bi »naši« občinski možje svoje čudno in za nas nerazumljivo zadržanje opravičili.

Te vrstice smo napisali z željo, da bi se vsaj v slovenskih krogih sprožila razprava o vprašanju načrtnega in čedalje hujšega poitalijančevanja naše slovenske zemlje.

Nekaj Prosečanov

ZIMA JE PRIKIMALA

Od sobote dalje, ko je začel toplomer neusmiljeno padati, se tudi Tržačani čedalje bolj zavedamo, da smo v zimskem času. Že v nedeljo je temperatura v mestu znašala

nekaj nad 1 stopinjo C nad ničlo, v naslednjih dneh pa je toplomer stalno kazal tudi do 4 stopinje pod ničlo. Za nekaj stopinj hujši mraz je seveda na podeželju; tako so na Opčinah in Bazovici imeli v ponedeljek 7 stopinj pod ničlo, v Sv. Križu in Nabrežini pa pet. V noči med ponedeljkom in torkom je pričelo tudi rahlo snežiti, vendar se sneg ni obdržal, ker ga je odnašala burja. Ta za srečo ni še tako huda, čeprav so sunki dosegli hitrost 115 km na uro.

Znatno hujši mraz pa je zajel bližnjo ozemlje v Sloveniji, saj je temperatura n. pr. v Postojni padla v torek na 20° C pod ničlo in poleg tega tam piha močna burja ter sneži.

NOVI KVESTOR

Pred dnevi je dospel v Trst novi kvestor dr. Francesco Matanese. V razgovoru s časnikarji je izjavil, da namerava ustanoviti poseben oddelek stražnikov, večših več jezikov, da bodo lahko v pomoč tujcem. Na kvesturi bo nadalje pričel poslovati urad, kjer bodo strankam dajali koristne nasvete. Pripadnikom Civilne policije je želel, da bi bil njihov službeni položaj čimprej urejen.

Beneška Slovenija -

IZ SLENARTA

Naši kmetovalci imajo ob vsakem hujšem deževju veliko škodo, ker tedaj udari voda iz narasle Kozice, v katero se izbira tudi Arbec ter poplavi okrog 40 ha naše najboljše zemlje.

To se dogaja zlasti jeseni in pozimi, a včasih tudi poleti. Nedaleč od Škrutovega pa voda odnaša zemljo z njiv. Če se ne zgradi primeren nasip, ki bo usmeril vodo v isto strugo, po kateri je prej tekla, bo voda povsem pokvarila najboljše njive. V naši občini je 2700 ha zemlje, od teh jih je 92 nerodovitnih. Tistih 40 ha, ki jih večkrat na leto poplavi voda, je seveda tudi nerodovitnih; Davčni urad pa jih smatra za najboljšo črno zemljo, tako da morajo naši kmetovalci od nje plačevati precejšnje davke.

Če že nočejo oblastva čimprej zgraditi nasipa, naj davkarija to zemljišče vsaj razvrednoti, da ne bo treba od njega plačevati visokega davka.

Vest, da so v Rimu sklenili povečati prispevek kmečkih zavarovancev v vsej Furlaniji od 18 na 30 lir za vsak delovni dan, nas je hudo vznemirila. Ta sklep se nam zdi popolnoma neumesten, saj je vendar znano, da spada velik del videmske pokrajine med pasivne kraje, kar velja zlasti še za Beneško Slovenijo, ki uživa celó ugodnosti zakona o pomoči gorskim krajem. Upamo, da ministrstvo za delo in socialno skrbstvo omenjenega sklepa ne bo potrdilo. Umestno in potrebno bi bilo, da proti temu ukrepu protestirajo vsi naši kmetovalci.

IZ ČRNEGA VRHA

Črni vrh je največja gorska vas naše domačije. Šteje 100 hiš in ima 98 družin. Na njivah, ki so podprte z zidovi, da jim voda ne odnese zemlje, domačini ne pridela več živeža kot za tri do štiri mesece v letu. Več dohodka ima vas od živinoreje in gozdov. Žal pa v vasi ni toliko živine in v okolici ni toliko gozdov, da bi prebivalci

NEUMESTEN UKREP

Ko je goriški občinski svet pred kratkim razpravljal o obračunu mestnih podjetij, mu je bilo sporočeno, da bodo letos začeli pobirati pristojbine za dobavo plina, vode in elektrike vsak drugi mesec in ne več vsak mesec kot doslej. Proti novemu načinu pobiranja so pa potrošniki takoj izrazili veliko nezadovoljstvo in enako stališče so zavzeli tudi časopisi. Nov način pobiranja pristojbin je za žepne kmetovalcev, delavcev, uradnikov ter vseh davkoplačevalcev s skromnimi dohodki tako zelo obremenilen, da ga kratkomalo ne prenesejo.

Zato sodimo, da bo moral občinski svet zavrniti ukrep mestnih podjetij, čeprav predstavlja zanje marsikako samo po sebi umevno ugodnost. Vsakdo ve, da morajo podjetja služiti potrošnikom, saj jih ti vzdržujejo, in ne potrošniki služiti podjetjem!

NOV KVESTOR V GORICI

Notranje ministrstvo je imenovalo za kvestorja v Gorici dr. Ubalda Camerlenga, ki je doslej služboval v Trstu. Novi kvestor je že nastopil novo službeno mesto.

Kanalška dolina

mogli od njih živeti. Zato mora mladina iskati kruha v tujini.

Vrh vsega oblastva to vas zelo zanemarljajo. Saj so šele pred dobrim letom zgradili zasilno kolovozno pot, ki bo kmalu postala neuporabna, če je ne bodo redno popravljali.

Naše družine pa muči še ena težava: davke moramo plačevati v Sempetru. Vsaka dva meseca mora 98 ljudi napraviti 18 km poti, da plačajo davek od pridelkov, ki so jih z največjo muko pridelali na skopi zemlji. Koliko časa morajo zgubiti za to opravilo! Zakaj ne odpošlje raje davkarja enega uradnika v vas, ki bi v nekaj urah izterjal lahko vse davke?

To težavo bi lahko oblastva takoj odstranila, če bi jim bil blagor naših ljudi zares pri srcu.

Naša domačinka vdova Špekonja, roj. Cenčič, stara 98 let, je pred kratkim dobila kmečko pokojnino, kar jo je gotovo pomladilo za nekaj let, saj je spoznala, da ni zastoj garala vse dolgo življenje.

Omenjena gospa je najstarejša žena v naših krajih in jo v tem oziru prekaša samo naš stari znanec Jožef Jušič, ki ima 104 leta.

IZ UKEV

Vsi smo pričakovali, da bo nova vzpenjača na Sv. Višarje začela delovati med Novim letom in praznikom sv. treh kraljev. Toda to se tudi tokrat ni zgodilo.

Vzpenjača je na praznik sv. treh kraljev sicer res stekla, a se je ustavila prav na mestu, kjer je globina med celico in hribom največja in znaša okoli 160 metrov. Tam je obvisela nad dve uri; nato je nadaljevala pot na svetovišarski hrib. V celici je bilo okoli 14 smučarjev, ki jim ni najbrž bilo ravno prijetno pri srcu, ko so morali tako dolgo stati nad globokim prepadom in ni nihče vedel, zakaj niso šli v enem zaletu do vrha.

Iz tega sledi, da bo treba še dalj časa čakati na uradno otvoritev vzpenjače.

GORISKI POKRAJINSKI SVET

Razprava o letošnjem proračunu

Pokrajinski svet je pred novim letom imel dve seji, in sicer v torek, 29., in sredo, 30. decembra.

Najprej je svet razpravljal o vprašanju, ki so ga sprožili komunisti in je zadevalo razglas Ribijevega avtobusnega podjetja, da po 1. januarju veljajo abonmaji le za eno vožnjo v dvojno smer. Pri tem se je sklicevalo na predpise ministrstva za promet. Tako morajo po 1. januarju dijaki, delavci, učitelji in sploh vsi tisti, ki odhajajo dvakrat dnevno na delo ali v šolo, imeti dva predplačana listka ali poleg abonmaja plačati še navaden listek. Znano je pa, da ti predpisi ne veljajo na železnici. Po pojasnilih, ki jih je medtem dobil predsednik dr. Culot od nadzornišstva v Vidmu, so ugotovili, da ni mogoče proti neprijetnemu ukrepu Ribijevega podjetja trenutno ničesar ukreniti.

Zatem je svet z večino glasov sklenil nakazati 4 milijone prispevka za novo letališče v Ronkah.

Svet je tudi odobril zgradnjo poslopja, kjer bo sedež goriškega državnega arhiva, kar bo skupno z opremo stalo 82 milijonov lir.

Svetovalec Pecorari je nato razčlenil proračun za leto 1960. Poudaril je zlasti, da mora pokrajina za odplačevanje dolgov in obresti nositi strahotno breme, ki znaša skoro 30 odstotkov vseh njenih dohodkov. Breme pa se bo letos še povečalo; saj znašajo primanjkljaji od leta 1947 do 1. 1958 1,3 milijarde lir. Upoštevati je treba povrh še dve posojili, ki ju je pokrajina najela za poravnavo primanjkljajev v letih 1958 in 1959. V prihodnjem letu pa se bo to breme zopet povečalo, ker bo treba kriti tudi primanjkljaj letošnjega proračuna, ki znaša 281 milijonov lir.

Poročilo odbora ugotavlja, da je država izdatno podprla Trst, česar pa žal doslej

IZ SOVODENJ

Po zadnjem velikem deževju na Goriškem je bila pozornost Sovodenjcev in njihove občinske uprave osredotočena na grozečo nevarnost, ki nam preti v zadnjih letih od naše Soče. Zadnjič je namreč narasla Soča zopet odplavila okoli pet njiv dobre orne zemlje; od leta 1943 se je njena struga, ki je do tedaj tekla tik ob furlanskem desnem bregu, premaknila za več sto metrov proti levemu bregu ob Sovodnjah. Tam, kjer je danes prod, so bile rodovitne nižve. Od 1. 1943 do danes smo zgubili 25 njiv rodovitne zemlje. Toda strahotne uničevalne sile vode se do zadnje nesreče nismo prav zavedli niti sami Sovodenjci.

Da se prepreči ogromna škoda, ni druge nemoči, kot da se čimprej zgrade nasipi, ki bi preusmerili glavni tok reke. Gre, kakor vidimo, za nujno javno delo, ki ga naša revna občina sama ne more izvesti.

Zato pozivamo prefekturo, naj predoči nujnost tega dela državnim oblastvom.

ni storila za goriško pokrajino. Zato odbor zahteva, naj država odplača ves dosedanja dolg pokrajine.

Med razpravo je slovenski svetovalec dr. Macuzzi zahteval, naj uprava nakaže tudi slovenskemu liceju in slovenski gimnaziji v Gorici primerna sredstva za laboratorija, kakor to trajno dela za italijanske šole. Pa tudi letošnji proračun ne predvideva teh sredstev za slovenske šole in današnji upravitelji celo mislijo, da je to popolnoma v redu; mislijo si pač, da slovenske šole niso še uzakonjene, kar je pač slaba tolažba za vest poštenjakov. Končno je bil proračun sprejet soglasno.

Naj še omenimo, da je pokrajinski odbor na seji z dne 22. decembra med drugim odobril osnutek najeminske pogodbe z goriško hranilnico, po kateri se bodo uradi Solskega skrbništva preselili s Korza Verdi v bivše prostore hranilnice v ul. Carducci.

IZ ŠTEVERJANA

V sredo prejšnjega tedna so tudi v Števerjanu proslavili praznik matere in otroka. Slovesnosti se je udeležil tudi predsednik ustanove za zaščito matere in otroka (ONMI) dr. Krainer iz Gorice. Ta je imel nagovor, v katerem je poudaril veliko skrb matere do otrok in njeno nesebično ljubezen do njih.

Za njimi je spregovoril še nekaj besed župan g. Podveršič. Poudaril je zlasti velik pomen, ki ga ta dejavnost ima za naša naraščaja. »Naš rod« je dodal, »ni imel sreče«, da bi mu razne ustanove posvečale toliko skrb, kot se posveča današnjemu rodu. Temu so na razpolago zdravniki in svetovale in matere naj se jih vestno poslužujejo zase in za otroke.

Nato sta dr. Krainer in župan razdelila med matere in otroke številne darilne zavojce.

Števerjanci smo zelo zadovoljni, da je prefektura v četrtek prejšnjega tedna končno dovolila naši občini nakup slike umetnika Miheliča.

V ponedeljek preteklega tedna smo položili k večnemu počitku telesne ostanke 81-letnega domačina Valentina Maraža.

Pogreba se je udeležilo veliko vaščanov in precej znancev iz sosednih vasi. Saj so pokojnika vsi spoštovali, ker je bil vesten gospodar in dober Slovenec.

Naj mu sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

IZ TRŽICA

V nedeljo so splavili v Tržiču 47.000-tonsko petrolejsko ladjo Agip-Bari, katere gradnjo je naročila družba Società nazionale Metanodotti. Gre za največjo petrolejsko ladjo, ki so jo doslej zgradili v Tržiču.

Prihodnji teden pa bodo splavili še večjo petrolejsko ladjo, in sicer 50.000-tonsko za državno podjetje ENI. To podjetje pa je že naročilo še eno petrolejsko ladjo, ki jo bodo začeli graditi v kratkem.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Sad poneumnjene mladine

Te dni je po svetu veliko pisanja in zgražanja nad ostanki nacizma, ki so nenadno spet oživel in se izživljajo z mazanjem sinagog in judovskih pokopališč, pa tudi cerkva in spomenikov. Toda najbolj značilna se mi je zazdela vest, da so ti novi »nacisti« onečedili stene tudi nekega sodišča. S tem so se namreč najbolj razkrinkali, ali bolje rečeno, s tem so se predstavili.

V resnici se namreč svet najbrž moti v svojem ugibanju, da gre za nekako novonacistično zaroto, razpredeno preko vse Evrope, Amerike in celo Azije. Spraviti na noge tako organizacijo in jo voditi s tako spretnostjo, da se pojavljajo kljukasti križi na najbolj nepričakovanih krajih, je stvar, ki je po treznem premisleku človek ne more prisoditi na pol bedastim možganom ljudi, ki so še danes, petnajst let po drugi svetovni vojni, sposobni kvariti zidove z napisi »Juden raus!« (»Ven z Zidi!«). Mnogo verjetneje se mi zdi, da gre tu le za sad pojave, ki ga imenujejo nekateri »tepizem«, drugi »teddy boys« in tretji »pokvarjena ali poneumnjena mladina«.

Tistima zakrknjenima nacistoma, ki sta na sveto noč pomazala s kljukastimi križi prvo judovsko sinagogo v Kölnu, se pač niti sanjalo ni, da sta sprožila tako obsežno akcijo. Za svoje mazanje sta se odločila verjetno pač le na lastno pobudo, iz lastne neumnosti in topega sovraštva do nečesa, česar niti ne poznata in niti nista sposobna spoznati. Ko so časniki raznesli vest o tem in ji dali obliko nečesa senzacionalnega, je poskusilo še nekaj drugih skritih nacistov, da bi se tako javili javnosti in jo vznemirili. Nato pa je izbruhnila nalezljiva bolezen, hkrati pa je zadeva zdrknila iz rok pravih nacistom in postala stvar tepistov. Ti predstavljajo tisto družbeno gnulobo, ki lahko postane gojišče nacizma in fašizma in vsakršnega drugega »gibanja«, naperjenega proti normalni človeški družbi.

»Juden raus!« in podobne paglavščine ter podlosti so prvi pomembni sad strupenih kali, ki so pognale iz te gnile plasti današnje mladine. Kakšno zvezo naj imajo sicer z nacističnimi središči na Dunaju in v Berlinu osemnajstletni Kalabreži, Benečani, študentje v Rimu ali angleški in ameriški »teddy boys«? Gre jim le za to, da povzročajo hrup in razburjajo ljudi. Tepizem je sedaj posegel tudi v politiko.

Casniki jim ne morejo napraviti večje usluge, kot da pišejo pod debelimi naslovi o vsakem kljukastem križu, ki ga kdo, pa četudi narobe, namaže

Bevk v italijansčini

V založbi Paravia je pred dnevi izšla razkošno opremljena knjiga Franceta Bevka Ragazzi soli.* To je prevod dveh njegovih mladinskih zgodb Pester na in Tovariša. V lepi italijansčini je prevajalec Ezio Martin zelo dobro zadel duha Bevkovega jezika. Izdajo je z lepimi slikami ilustriral Guido Bertello; ni pa zadel okolja, v katerem se godi Bevkova povest. Opravičuje ga želja, da bi obe povesti našega pisatelja, ki sta uvrščeni v zbirko Le gemme d'oro (Zlati biseri), bolj približal doumevanju italijanske mladine. Značilno za vrednotenje Franceta Bevka v italijanskem kulturnem svetu je tudi dejstvo, da je uvrščen v omenjeno dolgo zbirko izmed slovanskih pisateljev poleg Bevka le še Gogol in Ukrajinec Novzorg.

O Bevku pravi prevajalec, da je eden izmed najbolj zaslužnih za slovensko slovstvo. »Vse njegovo delo,« nadaljuje Ezio Martin, »je polno globine, toplenga človečanstva, je tolmač ljudske duše, zvesto zrcalo bede in naporov revnih. Njegove mladinske povesti so pravi biseri, zrastle iz razuma in srca moža, ki je iz trpke mladosti našel oster način opazovanja, čustvenost in brezmejno ljubezen do revnih otrok.«

Oznaka slovstvenega mladinskega snovanja Franceta Bevka je dobro podana. Se posebej pa obeh prevedenih zgodb, o katerih prevajalec pravi, da v njih govori pisatelj bralcu ne z lepotečjem besed, ampak z realizmom in podrobnim opazovanjem sveta, ki se zvija v bolesti.

r. b.

* France Bevk: Ragazzi soli. Traduzione dallo sloveno di Ezio Martin, Paravia Torino 1959. L. 1200.

na kak zid, kjer ni blizu stražnika. Zato bi bilo naj bolje, da bi tisk o teh tepističnih »junaštvih« čim manj poročal, kajti v tem primeru bi mazanje zidov zamrlo samo po sebi. Pač pa bi morali stopiti v akcijo stražniki in sodniki, da iztrebijo to gnulobo iz družbe.

Zdrava pamet nam pravi, da iz mladeničev, ki po cele ure kot v nadnaravnem zamaknjenju preslone ob »juke boxih« (naravnost škandalozen primer smo videli te dni v nekem baru v ulici Battisti), se ponajša s svojimi usnjenimi jopiči in »blue jeans« kot z uniformo ter se pri tem izogibajo vsakega dela, ne pa tudi priložnosti za krajo in zločin, ne more biti nič prida. Če jim bo usoda dala priložnost, da bodo lahko zanesli zmedo v človeško družbo, jo bodo prav gotovo izkoristili. Taka priložnost sta na cizem in fašizem. Zato jim družba te priložnosti ne sme dati in v tem oziru mora biti trdna in brezobzirna.

E. Z.

Dvoje knjig

Pred kratkim sta izšli zanimivi knjigi o dveh oblastnikih zadnjih časov.

Prva: Le ultime 95 ure di Mussolini govori o zadnjih dneh Mussolinija, in sicer od razgovora ki ga je imel gospodar črne vladavine s kardinalom Schusterjem v Milanu, pa do njegove usmrtnitve v Giulino di Mezzegra. Pisatelj Franco Badini trdi, da je izdala ukaz za smrt tajna britanska vojna služba in ne polkovnik partizanov Valerio. Pripominja tudi, da je umrl brez poguma. Knjiga navaja sicer dosti dokumentov, a ni povsod zgodovinsko točna.

Drugo knjigo je izdal Luigi Somma z naslovom Il grande romanzo di Nikita Krusev. Delo podaja oris komunizma od Stalina do danes. Odkriva burne strani sovjetske zgodovine, ko je Hruščev prevzemal oblast. O njem trdi, da mu gre res za sožitje in pomirjenje med narodi, ker tako terja razvoj dogodkov in razmer, ne pa osebnega volja sodobnih zgodovinskih osebnosti.

Izdaje Mladinske knjige

Če izvzamemo Državno založbo Slovenije, ne izdaja v Sloveniji nobeno založniško podjetje toliko knjig kot založba Mladinska knjiga. Založba natisne letno več kot 150 knjig, ki izhajajo v zbirkah Kondor, Globus, Sinji galeb, Skoljka, Zlata ptica, Čebelica itd. Vse te knjige so zelo poceni in zato dostopne vsem.

Naj kot primer omenimo zbirko Kondor. Poedine knjige te zbirke se tiskajo v 20.000 izvodih, letno pa izide 12 knjig. V prihodni devetih mesecih bodo v tej zbirki izšla sledeča dela: Hemingway Starec in morje, Bratka Krefta Velika puntarija, Miška Kranjca Kruh je grenka stvar, Janka Jurančiča Srbske in hrvatske narodne pesmi, Josipa Kozarca Mrvi kapitali, Janka Kersnika Skorojeviči, Izidorja Cankarja Obiski, Prešernove Pesmi in pisma, Monta'gnevi Eseji, Filipa Kalana in Ceneta Vipotnika skupno delo Kri v plamenu, Borisa Merharja Slovenske narodne pesmi in izbor Boccaccevih novel z naslovom Novela o sokolu.

Podobno je z ostalimi zbirkami. V zbirki Sinji galeb izide letno osem knjig v nakladi 17 do 20.000 izvodov. Zbirka Zlata ptica je namenjena domačim in tujim narodnim pripovedkam, letos izide med drugim še bogat izbor pod naslovom Hrvatske na rodne pripovedke. Zbirka Globus prinaša potopise Čebelica slikanice, v zbirki Skoljka pa izhajajo v žepnem cenem formatu najbolj priljubljeni romani.

Mladinska knjiga izdaja razen zbirk iz mladinske književnosti tudi razna dela za odrasle. Tako so na primer ravno te dni izšli v dveh knjigah Nehrujevi »Zapiski o svetovni zgodovini«, v odlični tehnični opremi z mnogimi ilustracijami, nadalje znamenito delo pokojnega stavbenika Dušana Grabrijana o nastanku naše sodobne hiše in Dantejev Pekel v novem prevodu Alojza Gradnika. Nedavno so izšle Pesmi latinskega pesnika Katula in Teorija književnosti dr. Silve Trdna.

Priložnost za mlade glasbenike

Odbor za prireditve Mednarodnega glasbenega tekmovanja v Zenevi, katerega se je lani udeležilo 200 kandidatov iz 36 dežel, je sklenil prirediti tudi letos podoben natečaj. Letošnji tekmovalni festival bo od 17. septembra do 1. oktobra in bo obsegal petje, klavir, violino, klarinet in rog. Udeležijo se ga lahko umetniki vseh dežel v starosti od 15 do 30 let. Razsodišče bo sestavljeno iz odličnih mednarodnih mojstrov. Prijave je treba napraviti do 15. julija.

Učbenik

Znana Collodijeva mladinska knjiga Pinocchio (Storžek ali Lesenjač) je doživela še en prevod, in sicer v amharščino. To je jezik, ki je v Abesiniji najbolj razširjen. Zato so tam Collodijev knjigo vpeljali po vseh ljudskih šolah kot učbenik.

Joško Lukež, režiser mladinske igre »Silni bič«, ki jo sedaj uprizorja Slov. gledališče v Trstu

Mladinska knjiga namerava nadalje izdati v 80 zvezkih eseje o najbolj znanih domačih in tujih likovnih umetnikih z reprodukcijami izbranih del. Te likovne mape bodo razmeroma poceni in zato vsakomur dostopne.

V prihodnjih mesecih bo Mladinska knjiga izdala v prevodu dela raznih jugoslovanskih piscev in tudi Borisa Pahorja: Knjigo novel iz tržaškega življenja.

»DRAGI MOJSTER CHOPIN«

»Dragi mojster Chopin« je naslov knjige, ki jo je spisala in posvetila spomenu svojega moža Luise Korngold, vdova avstrijskega skladatelja Ericha Korngolda. V knjigi, ki je za božič izšla pri založbi Amalthea na Dunaju, opisuje pisateljica s pravim ženskim čustvom vse romane klavirskega romantičarja Chopina, pri čemer se vestno drži podatkov in dejstev, čeprav je jasno tudi čutiti, da ji zlasti George Sand ni poseben pri srcu. Knjiga je nekaj nenavadnega, vendar zelo simpatično pisana in o njej na veliko razpravljajo nemški in švicarski listi. Tudi je lepo opremljena, na ovitku je posnetek slavne slike Delacroixa.

»KNJIŽNICA PAPEŽA PIJA XII.«

Na Katoliški univerzi v St. Louisu v Združenih državah so odprli veliko po papežu Piju XII. imenovano knjižnico, ki napolnjuje stavbo pet nadstropij s 74 metrov dolgim pročeljem in globino 43 metrov. Stavba ima študijske dvorane za 1500 oseb in skladišča za nad milijon knjig.

Edinstveno mesto med podobnimi ameriški zavodi prevzema nova knjižnica s tem, da je v njej dostopen občinstvu velik del najvažnejših starih rokopisov Vatikanske knjižnice v mikrofilmih. Za te posnetke, ki pomenijo hkrati varstvo za primer uničenja izvirnikov, je dal prav tako kot za ime knjižnice svoje privoljenje pokojni papež. V St. Louisu imajo nad 30.000 posnetkov vatikanskih rokopisov.

HIBRIDNA KORUZA V JUGOSLAVIJI

Dosedanje izkušnje s križano - hibridno koruzo v Jugoslaviji so zelo zadovoljive in zato bodo letos znatno povečali posevke teh sort. Računajo, da bodo s hibridnimi sortami posejali kar 3/4 milijona hektarov. Seme bodo uvozili, za prihodnja leta pa ga mislijo vzgojiti doma; iz tujine bodo dobili le tiste sorte (čiste linije), katere se križajo, da se dobe hibridi. Uvozili bodo seveda tudi seme novih hibridov, ki so se v drugih deželah posebno izkazali.

Kokošja krma pozimi

ko si kokoši ne morejo ničesar nabrati v naravi, mora vsebovati 80% s škrobom bogatih krmil, kot so oves, koruza, otrobi, žita itd., 15% z beljakovinami bogatih krmil, med katere spadata predvsem mesna in ribja moka, ter 5% rudninskih soli, kot je klajno apno. To naj upošteva, kdor krmil kokoši z doma pripravljeno mešanico in ne kupuje že pripravljene krme.

POTROŠNJA SLADKORJA V ITALIJI

V zadnjih letih se je potrošnja sladkorja v Italiji zelo dvignila: pred 20 leti je znašala 7 kg na osebo letno, danes pa 17 kg in raste. Glede na potrošnjo sladkorja so velike razlike med posameznimi pokrajinami: srednja potrošnja v Piemontu znaša 35 kg, v Kalabriji pa komaj 7. V tem pogledu pa zavzema Italija eno zadnjih mest v Evropi; manj sladkorja potrošita le Grčija in Španija, največ pa Danska, kjer ga vsak prebivalec letno zaužije 57 kg. Za Dansko pridejo Irska s 52 kg, Švedska 50, Švica 43, Avstrija 43, Francija 26.

ZIVINOREJA V ZDA

L. 1948 so redili v ZDA 77 milijonov glav goveje živine, lani pa skoraj 20 milijonov več. V zadnjem času se število goveje živine dvigne letno za nad 3 milijone glav.

ŽENA IN DOM

Zadnjič smo objavili sestavek »Kakšne ženske so moškimi všeč«, tokrat pa nudimo našim bralcem in bralkam članek:

Kaj menijo ženske o moških

Kakšni moški so jim bolj všeč? Naivneži in nerodneži ali »svetovljani«, ki se vedno znajdejo in so povsod doma?

Oglejmo si, kaj je ugotovila anketa, pri kateri so sodelovale stotine žensk različnih starosti in poklicev. Na vprašanja, kakšni bi moški ne smeli biti in kakšni naj bi bili, so odgovorile takole:

Moški naj bo čimbolj inteligenčen...

Marsikatera ženska bo pri moškem laže pogrešala kako drugo dobro lastnost kot bistrost uma. Čeprav moški to lastnost nadomesti z bogastvom in udobjem, se ženska dobro zaveda, da bo morala v zakonu to njegovo pomanjkanje bistrostnosti prikrivati sebi in prijateljem.

Neodvisen v mišljenju, duhovit in logičen...

Samo majhnemu odstotku žensk so všeč naivneži. Moški mora znati občevati z ljudmi, voditi pogovor itd. Zanimati ga mora razen nogometa in tehnike še kaka druga stvar.

Biti mora »mož« v pravem pomenu besede in ne sme dopustiti, da ga ženska prevlada.

V zakonu se žena ne sme nikdar počutiti močnejša od moža, kajti žene, ki svojega življenjskega druga lahko ovijejo okrog vratu, ga navadno tudi nimajo preveč rade.

Kar ženske pri moških najbolj moti, je, da so nevljudni, premalo občutljivi in da imajo slab okus in se nerodno in grobo izražajo.

Pitje, kvartanje, nepozornost, sebičnost...

Kaj vse bi žena lahko že imela, če bi razpolagala z denarjem, ki ga je njen mož zapravil pri kvarta-

nju: »Ko se na poti iz službe ustavi v gostilni, moram z večerjo večkrat čakati nekaj ur,« se žene pritožujejo. In kaj pravi žena o pozornosti, ki jo izkazuje možu? »Prepričana sem, da ne sliši niti polovice tistega, kar mu pripovedujem pri mizi. Samo nekaj zamomlja in se spet zatopi v časopis.« Nepozornosti se često pridružuje sebičnost. »Nikdar me ne vpraša, kaj bi si želela, vedno misli samo nase.«

ZVESTOBA DO GROBA

Anketa je pokazala, da je zvestoba lastnost, ki je ženske pri moških najbolj cenijo. Več kot 75% žensk smatra nezvestobo za zločin. Ostalih 25% pa o tem vprašanju sodijo blagohotneje, a ogromna večina nezvestobo odločno obsoja.

KAKŠNI TIPI SO JI VSEČ?

Udržane, vase zaprte ženske bodo kaj rade izbirale med moškimi tiste, ki so po značaju pravo nasprotje od njih samih. Strastna in temperamentna ženska, ki je v življenju ne vodi razum, temveč srce, daje običajno prednost »razmišljajočemu« tipu moškega. Lepim ženskam so všeč moški, ki se z lepoto ne morejo posebej pohvaliti, a so simpatični in odkritosrčni.

KONČNI OBRAČUN

Skoraj vse žene so se pohvalile, da svoje može povsem razumejo in da poznajo njihov značaj do dna. »Čitam ga kot knjigo.« Psihologi pa trdijo, da žene svojih mož ne poznajo tako temeljito, kot same trdijo. Ženska je odličen sodnik za druge ljudi, toda o svojem možu kaže navadno prav malo znanja. Težko je namreč ženi oceniti moža, ki ga ima rada. Namesto da bi ga videla takšnega, kakršen je, ga oceni tako, kot bi si želela, da bi bil.

GOSPODARSTVO

Oskrbimo senožeti in pašnike!

Če hočemo na senožetih pridelati mnogo krmne in nuditi živini bogato pašo, moramo senožeti in pašnike pozimi očistiti in pognojiti.

To opravimo tako, da odstranimo vse nepotrebno kamenje, malovredno grmičevje in mah. Če se na travnikih bohoti mah, pomeni, da zemlji primanjkuje apna. Zato ni dovolj, da mah izrujemo in pograbimo na kup, temveč moramo vso senožet ali pašnik prevleči z ostro in obteženo brano, zbrati ves mah z železnimi grabljami ter ga sežgati. Kmalu nato moramo poskrbeti, da dobi zemlja nekaj apna. Najbolje bi bilo, da bi navozili na travnik mnogo apna in s tem tla temeljito izboljšali. V ta namen je najbolj primeren zdrobljeni lapor (sovdan), ki ga uporabljajo zlasti na Štajerskem, kjer ga letno raztrosijo na stotine ton.

Če pa zemljišč, kjer se rad razvija mah, ne izboljšamo popolnoma z apnom, jih moramo pognojiti s takimi sredstvi, ki vsebujejo mnogo apna. Od teh prednjači Thomasova žlindra, ki je važna predvsem zaradi fosforove kisline, a vsebuje tudi mnogo apna. Če raztrosimo primerno količino Thomasove žlindre — na 100 m² po 8-10 kg — bo senožet dovolj pognojena s fosforno kislino, apno pa bo zadostovalo vsaj za 3 leta, nakar moramo gnojenje ponoviti. Thomasova žlindra ni hitro delujoče umetno gnojilo in zato jo moramo raztrositi prej kot druga gnojila. Za senožeti in pašnike bi bilo najbolje, da bi Thomasovo

žlindro raztrosili že novembra ali decembra; toda kdor tega takrat ni storil, naj jo raztrosi vsaj januarja.

Za gnojenje senožeti in pašnikov ne zadostuje samo Thomasova žlindra, ker krmne rastline — trave in detelje — potrebujejo tudi kalij in dušik. Teh gnojilnih snovi ne trosimo v tem času, temveč pozneje, najbolje v prvi polovici marca. V poštevek pride kalijeva sol (sale potassico), katero raztresemo na vsakih 100 m² po 2 kg. Za gnojenje z dušikom uporabljamo 2 gnojili, in sicer ali apneni dušik (calcio-cianamide) ali žveplenokisli amoniak (solfato ammonico). Na vsakih 100 kv. m raztrosimo od 1 do 1,5 kg prvega ali drugega gnojila. Žveplenokisli amoniak lahko uporabljamo obenem s kalijevo soljo — v začetku marca; obe gnojili lahko pred uporabo medseboj premešamo. Apnenega dušika (črni prah) pa ne smemo mešati s kalijevo soljo, marveč raztrositi posebej. Apneni dušik vsebuje poleg dušika tudi mnogo apna, ki koristi predvsem na mahovitih površinah, a tudi na drugih, ker naše zemlje, zlasti kraške, vsebujejo na splošno zelo malo topljivega in rastlinam dostopnega apna.

Z očiščenjem in gnojenjem pa senožeti niso dokončno urejene, ker imajo lahko prereditko rušo. To izboljšamo s spomladansko setvijo žlahtnih krmnih rastlin, o čemer bomo še pisali.

Križana koruza kot drugi pridelek

Po žitu so doslej pri nas sejali pedesetdnevnik ali činkvantin, ki pa ni nikdar dal posebno znatnega pridelka. Sedaj pa tudi činkvantin lahko nadomestimo s primernimi križanimi - hibridnimi sortami koruze.

Kmetijsko nadzorništvo v Vidmu je lani napravilo vrsto poskusov na nekem posestvu v Zuianu pri naselju Azzano Decimo. Preizkusili so 8 sort, in sicer: Funk's G 35A, Funk's G 19, Funk's G Summer, U 24, Wisconsin 355, Asgrow 66, Asgrow 88 in Hibrid Maliani.

Setev je bila izvršena 11. junija na zemljišče, ki je bilo primerno pognojeno, koruzo pa so pobrali 19. oktobra. Obdelanih je bilo 32 parcel, in sicer za vsako sorto 4 parcele. Hektarski donos je znašal 39 do 71 stotov zrnja s 15,5% vlage. Najbolj se je obnesla sorta Asgrow 66, ki je dala hektarske donose 71, 67, 62 in 71 stotov, kar je vsekakor odličen pridelek.

Pogozdovanje v ZDA

V Združenih državah se razprostirajo ogromni, še neizkoriščeni gozdovi, a država kljub temu zelo podpira pogozdovanje. To je nujno, kajti prostrani predeli, kjer so gozdove izsekali, so se spremenili v puščavo. Da se te še bolj ne razširijo, je edino sredstvo pogozdovanje, s katerim se obvarje zemlja, da je sonce preveč ne izsuši in je ne odnese veter. V zadnjem času so letno pogozdili nad poldrugi milijon ha zemljišča ali 10-krat toliko kot pred 30 leti.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Črnuhi so neovirano vdrl v njegovo hišo, jo vso oblili z bencinom ter zatem zalivali vanjo tri bombe, od katerih sta se dve razpočili. Poslopje je zgorelo in škoda je bila ogromna. Šele po dolgem in težkem naporu se je posrečilo pomoriti ogenj, da se ni razširil na sosedne zgradbe.

Po zločinskem napadu na dom Petra Burića so črnuhi razsajali po vasi in s samokresmi grozili našim volivcem.

Baderna, kjer se je to zgodilo, ni zelo oddaljena od Poreča, in zato so ondodna oblastva bila kaj kmalu o vsem obveščena. Toda

71. Dr. E. BESEDNJAK

nadrejeni poreški oblastniki niso prav ničesar ukrenili, da bi se naši ogroženi in oškodovani ljudje zaščitili, temveč so jih brezvestno prepustili nasilju fašističnih požigalcev. S tem so postali sami sokrivi zločinov v Baderni ter se tako spremenili v pravcate hudodelce.

PRETEPANJE VOLIVCEV V POREČU

Da so se obnašali do Hrvatov kot resnični zločinci, o tem se je lahko ves Poreč prepričal na sam dan volitev, 15. maja. Pred voliščem so črnuhi, orožniki in vojaki postavili vrsto, začeli naše ljudi telesno preiskovati, jim jemali siloma glasovnice Jugoslovanske narodne stranke ter jih trgali na kose.

Fašisti so naše volivce pred očmi orožnikov in vojakov povrh tudi pretepali s palicami. Zatem so jih gnali v volilne prostore, kjer so jih spet čakale neverjetne stvari.

Predsednik volilne komisije je najprej volivca povabil, naj ne glasuje tajno v celici, kot predpisuje zakon, marveč **javno**. Pomolil mu je zalepko in glasovnico s fašističnimi kandidati ter mu sam »pomagal« vtakniti v kuverto glasovnico. Če se je našel kdo, ki tega ni hotel, se je predsednik brez pomisleka vdal ter mu dovolil, da gre v celico. Takih pogumnih volivcev je pa bilo po tem, kar so doživeli, prav malo.

Tisti, ki so se za to odločili, so pa bili kmalu pošteno razočarani: predsednik je namreč pogledal ali celo stopil za njim v celico, da se **prepriča, kakšno glasovnico je dal v kuverto**. Razen tega je v celici naš človek ugotovil še to, da je njena streha bila iz stekla, v kateri je tičala skupina fašistov ter nadzirala postopek volivca.

GOSPOD DOKTOR CORVA

Tako je bila v Poreču zajamčena našim ljudem popolna »svoboda in tajnost« volitev. Hrvat, kateremu se je kljub telesni preiskavi posrečilo vtihotapiti v celico spretno skrito glasovnico naše stranke, jo spraviti v kuverto ter oddati komisiji, se je izločil nevarnosti, da so fašisti v stekleni stregi to opazili ter ga zapisali v svojo črno knjigo. Take

naše volivce so črnuhi pozneje zgrabili in pošteno premlatili.

Ko so naši ljudje zvedeli, kako se nesramno teptajo zakoni s privoljenjem in ob sodelovanju zastopnikov državnih oblastev, so prišli do spoznanja, da so take volitve pravo zasmehovanje ljudstva, pri katerih nima prav nobenega smisla še sodelovati. Zategadelj so cele skupine naših ljudi sklenile, da sploh ne gredo volit. Namesto da bi šle na volišče, so obrnile Poreču hrbet ter se vrnile na svoje domove. Zopet velika zguba glasov za našo listo!

Predsednik volilne komisije, ki se je v Poreču najbolj odlikoval v opisanem hudodelskem mendranju postav, je bil izobraženec, torej predstavnik italijanske kulture doktor Corva. Ta si je celo dovolil **kar sam glasovati namesto hrvatskih volivcev**. Ko so se namreč razni naši ljudje predstavili volilni komisiji in se je predsednik Corva prepričal, da so vpisani v uradnem imeniku, jih je pozval, da **lahko oddidejo**, češ da so že opravili, kar je treba: če jim on reče, da so glasovali, so pač glasovali.

O vseh teh zločinah dr. Corve smo pisali v Edinosti, pričakujoč, da nas javni tožilec, če smo lagali, pokliče na odgovornost ali pa zgrabi predsednika volilne komisije v Poreču, ki bi po postavi moral zaradi svojega hudodelskega ravnanja biti obsojen na dolgoletno ječo. Samo po sebi se razume, da zločinskemu izobražencu ni bil do danes nihče skrivil lasu.

(Nadaljevanje)

V DACHAUSKIH BLOKIH

115

E. Z.

Mnogi seveda niso znali toliko nemški, da bi bili lahko sami pisali svoja pisma. Takšnim smo pomagali drugi, ki smo se tako ob nedeljskih popoldnevih spremenili v pisarje. Tako smo zvedeli za marsikatero človeško dramo in stisko. Včasih pa smo se morali tudi nasmejati. Tako je nekoč dobil neki dolenjski kmetič od svoje žene pismo, v katerem mu je javila: »Dragi mož! Sporočam ti, da sva dobila hčerko. Jaz in punčka sva zdravi.« Možak je kar obsedel, začel nekaj računati na prste, začel še enkrat, in nato je zaupal svojemu pisarju, da se mu računi ne ujema. Saj vendar ni videl žene že več kot dve leti. Začel je preklinjati, da se je kar bliskalo, in obkladati ženo z raznimi lepimi priimki ter ji groziti. Tako se je zadeva razvedela in obkrožila vse taborišče. Vzbujala je obilo smeha. Čeprav smo sočustvovali z ubogim Dolenjcem, si vendar nismo mogli kaj, da bi se ne smejali. Komaj da smo zadržavali muzanje pred njim. Seveda so se našli tudi takšni, ki so ga še nalašč dražili, češ kaj tebi, ko imaš doma tako dobre namestnike. Drugi smo ga tolažili, kakor smo vedeli in znali, čeprav se nam sredi vsega tistega umiranja misel na punčko, ki se je vsemu navkljub rodila tam nekje na sončnem Dolenjskem, le ni zdela takšna tragedija. Končno je tudi on nehal preklinjati. Najbrž je pripisal krivdo vojni in je imel prav. Upam, da je živ dočakal konec in da se družina zaradi tistega ni razdrila. Sicer pa ni bil edini, ki se mu je pripetilo kaj takega.

Prišel je oktober in splahnelo je zadnje upanje, da bo vojne še pred zimo konec. Pozimi pa je prav gotovo ne bo, ker niso bile možne in niti verjetne zavezniške ofenzive v tako velikem obsegu, da bi izsilile nemško kapitulacijo. Celotno mi v koncentracijskem taborišču, ki smo bili najbolj izpostavljeni nacističnemu terorju, pa smo vedeli ali vsaj občutili, da je Hitlerjev vojni stroj zastarel in skrhan kljub prvim letalom na reakcijski pogon, ki so včasih proti večeru preletavala taborišče in o katerih so SS-ovci govorili, da bodo pomeli z neba zavezniško letalstvo. V tajna orožja, s katerimi je vedno pogostejše grozil Völkischer Beobachter, je verjel le še kak ne preveč bister nacist. Edino taki

so še verjeli v Hitlerjevo genialnost in vsemogočnost. Ko smo na poti v Wildpark gledali redke civiliste, ki so se vlekli mimo nas mrki in tihi, ali ko so pribrele mimo nas na kolesih apatične ženske, ki so bežale pred letalskimi alarmi, vsaka s svojim otrokom na posebnem sedežu, pritrjenem na kolo, ali celo v otroškem vozičku, ki so ga kot prikolico vlekli s kolesom, smo jasno čutili, da je Nemčija trdnjava, ki samo še čaka na zavojevalca in si ne želi drugega kot konca. Toda zavojevalcev ni bilo in tako se je vlekla stvar naprej in vsak dan bolj smo bili prepričani, da se bo vlekla še vso zimo. To smo vsi vedeli, tudi tisti, ki tega dozdevno niso hoteli verjeti in so celo zmerjali tistega, kdor je glasno povedal, da bo vojne šele spomladi ali poleti 1945 konec. Le strah jim ni dal, da bi to verjeli, četudi so le predobro vedeli, da bo res tako. Sicer pa ljudem ni bilo zameriti, če jih je bilo strah misli, da bi morali preživeti še eno zimo v Dachauu. Namesto preživeti bi moral zapisati prestradati.

Seveda smo se jezili na zavezniške, ker se jim je tako presneto malo mudilo končati vojno. Ugibali smo, kaj bi moglo biti temu vzrok. Völkischer Beobachter je prinašal dolge članke o tem, kako se pojavljajo politični spori in ljubosumja med Rusi in Anglo-Američani ter z nekakim užitek slikal, kaj čaka Evropo, če bi bila Nemčija premagana in bi se nato na njenih razvalinah spopadli zmagovalci z Vzhoda in Zahoda. Usodo Nemčije v primeru, da bi bila premagana, je slikal v najbolj črnih barvah, kot da se bodo zmagovalci strašno maščevali nemškemu narodu in ga tudi biološko uničili. Razpihoval je kakšne fantastične in neodgovorne besede raznih angleških in ameriških političnih osebnosti, češ da bi bilo treba s sterilizacijo preprečiti normalno rodnost v Nemčiji ali da bi morali Nemčijo razkosati na en ducat ali dva državic. S tem so hoteli Hitler, Goebbels in drugi nemški demagogi na vodilnih mestih seveda le prestrašiti ljudi in jih pripraviti do tega, da bi se s tem večjo odločnostjo uprli taki usodi in nadaljevali vojno. Težko je bilo verjeti, da bodo še lahko koga tako zmedli, da bi nasedel tej cinični obliki propagande in se spet navdušil za vojno, pač pa si ni bilo težko predstavljati, kako so mnoge ljudi prestrašili, da so pričakovali konec vojne kot konec sveta, čeprav se je tudi nam zdelo, da bi moral biti konec vojne kar precej podoben sodnemu dnevu za vse tiste, ki so vojno povzročili in si zaslužili v teh vojnih letih zloveseš sloves najbolj množičnih zločincev na svetu.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Jugoslovani v Afriki

Prejšnje dni so gostovali v Afriki jugoslovanski nogometaši. Ti predstavljajo mlado reprezentanco, ki naj bi sestavljala okostje olimpijskega moštva. Tekme v Afriki niso bile posebno naporne, ker so nasprotniki šele začetniki v nogometni igri. Prvo srečanje je bilo v mestu Casablanca, kjer so Jugoslovani kljub vročemu podnebnju dosegli proti reprezentanci Maroka lepo zmago 5:0. Tudi tekma s predstavništvom Tunizije se je zaključila z visoko zmago (5:1) Jugoslovanov. V tuniškem moštvu nastopajo številni igralci, ki so do nedavnega igrali v prvih moštvi Francije. Jugoslovani so zatem igrali v Kairu proti reprezentanci ZAR ter zmagali z izidom 1:0. Tekma je bila zelo zanimiva in šele 8 minut pred koncem je Mihajlovič uspelo zabiti edini gol. Dobro se je izkazal vratar Šoškić, napadalci pa so zapravili precej dobrih prilik za gol.

Dne 10. januarja sta se ekipi ponovno sestali v Aleksandriji in se tokrat razšli neodločeno (0:0). Za Jugoslavijo so v Kairu igrali: Šoškić, Djurković, Sombolac, Tasić, Roganović, Kozlina, Knez, Maravić, Anhojić, Kostić, Mihajlović. V Afriki so bili še: Vidinić, Zanetić, Čebinać, Mujić, Galić in Kovačević.

Smučarski tečaj v Podkorenu

Poteklo je že precej časa, odkar je gorske pokrajine pobelil sneg. Zato so tudi letos člani Krožka slovenskih izobražencev iz Trsta in Gorice potegnili s podstrešij smuči ter v prijetni skupnosti preživeli nekaj dni v lepi vasi Podkoren pri Kranjski gori. Letošnja udeležba je prekosila vsako pričakovanje in vsi udeleženci so bili z zimovanjem zadovoljni. Čeprav smučanje ne more pri nas zavzeti vidnega mesta, je med tržaškimi in goriškimi izobraženci kljub temu precej ljubiteljev snežnih poljan. Važno je omeniti, da so se člani krožka že tretje leto zbrali na zasneženih poljanah Podkorena. Med njimi je nekaj res dobrih smučarjev, čeprav je večini ta šport le prijetna zabava. Smučarski tečaj je odlično vodil vaditelj ing. Davorin Zvan.

Smrt med športniki

Leto 1960 se je začelo s smrtjo znanega italijanskega kolesarja Fausta Coppija, toda tudi lani je bila smrtna žrtev zelo kruta, zlasti med športniki z motornimi vozili. Brzinski rekordi terjajo svoje žrtve. Med avtomobilisti in motociklisti je bilo lani 21 smrtnih primerov. Od žrtev sta najbolj znana Mike Hawthorn in Rudolf Caracciola. Smrt je kosila tudi med smučarji. Tako so zgubili življenje Kanadčan Semmeling, Avstrijca Toni Mark in Oscar Mason. Pri vratolomni vožnji z bobom sta se smrtno ponesrečila Ritter in Fusch. Na ringu so lani našli smrt številni boksarji, med temi Lynn Davis, Ingram in 17-letni Grevely. To so samo nekateri smrtni primeri, ki so doleteli športnike med njihovim udejstvovanjem. Mnogo pa je takih, ki so umrli zaradi drugih nesreč ali naravne smrti. Med najbolj znane moramo šteti brez dvoma 25-letnega evropskega prvaka v orodni telovadbi Bluma.

Od športa do športa

V Ljubljani so se sestale košarkarske ekipe Olimpije, Stelke Azzurre (Italija), Lecha (Poljska) in Zadra. Ljubljancani so porazili vsa moštva in si tako zasluženo osvojili Novoletni pokal. Kot običajno, so tudi ob koncu prejšnjega leta športniki vsega sveta napravili obračun dela in objavili imena najboljših športnikov. Jugoslovani so izbrali tekača Lorgerja, Italijani pa kolesarja Maspesa. Ameriški list Sport Illustrated je za najboljšega športnika leta 1959 proglasil Sveda Johanssona. Vsi evropski športni časopisi so za prvaka prejšnjega leta proglasili sovjetskega deseterborca Kuznjecova. Francoski nogometni časopis je izvedel med evropskimi vodilnimi športniki zanimivo anketo o najboljšem nogometašu leta 1959. Med 26 nogometaši ni niti enega Jugoslavana. Lestvica je naslednja: 1. Di Stefano (Real Madrid), 2. Kopa (Reims), 3. Charles (Juventus) itd.

Oživela so tudi že smučišča. Prva letošnja predolimpijska preizkušnja moči ženskega alpskega smučanja je bilo tradicionalno mednarodno smučarsko tekmovanje v Grindelwaldu. Zmagale so: slalom: Waser (Švica), veleslalom: Chamot-Berthold (Švica), smuk: Riva (Italija). V teku na 10 km pa se je na prvo mesto uvrstila Czerniawska (Poljska). Moški so se pomerili v Wengenu, kjer so prevladovali Avstrijci. V smuku je zmagal Bogner, v slalomu Leitner, v kombinaciji Stiegler. V Adelbodenu pa je prednjačil Leitner tako v slalomu kot v veleslalomu. V Le Brassusu so se zbrali izvedenci v severnih disciplinah. Manjkali so samo Rusi. Tudi to tekmovanje je pokazalo veliko premoč Fincev in Švedov. Finci so zmagali v štafeti 4x10 km, Šved Erikson v skokih in kombinaciji, Finec Maentyranta pa v teku na 15 km. Najboljši evropski skakalci so se srečali na tekmovanjih v Oberstdorfu, Garmischu, Innsbrucku in Bischofshofenu. Nemec Bolkart je zmagal kar na treh tekmovanjih.

OKK BEOGRAD V TRSTU

Prejšnji teden so se v tržaški športni palači sestali košarkarski ekipi Stock in OKK Beograd. Jugoslovani so zasedli drugo mesto na tekmovanju, ki je bilo v mestu Varese in ki so se ga udeležili tudi francoska ekipa Antibes ter italijanski moštvi Ignis in Fonte Levissima Cantù. V Vareseju je zmagalo moštvo Ignis. Jugoslovani so bili utrujeni in so tekmo v Trstu zgubili (40:45). Utrudila so jih zapovrstna srečanja v Vareseju in zlasti odločilna tekma z Ignisom (65:70). Zato tekma v Trstu ni bila kdovekako privlačna. Od gostov so najbolje igrali Nikolić, Djurić in Jovanović; od domačinov pa Gavagnin, Cavazzon in Steffè.

Letošnje zimskošportne prireditve

Osrednja zimskošportna prireditev so letos olimpijske igre v Squaw Valleyu. Kljub temu bodo predstavniki nekaterih zimskih športov nastopili na tekmovanjih za evropsko in svetovno prvenstvo. Umetni drsalci se bodo zbrali od 4. do 7. februarja v Garmisch-Partenkirchenu, kjer bodo tekme za evropsko prvenstvo, od 2. do 4. marca pa v Vancouvru, kjer bodo tekme za svetovno prvenstvo. Hitrostni drsalci bodo poleg olimpijskih iger imeli še tekme za evropsko prvenstvo v Oslu (23. in 24. januarja) in za svetovno prvenstvo v Davosu (moški) ter v Göteborgu (ženske). Vožnja z bobom ni več na sporedu olimpijskih iger, toda v tej športni panogi bodo tekmovanja za svetovno prvenstvo (zadnje dni januarja v Cortini) in evropsko prvenstvo (23. januarja v St. Moritzu).

V Squaw Valleyu bodo VIII. olimpijske igre. Dolej so se odigrale že: 1924 v Chamonixu, 1928 in 1948 v St. Moritzu, 1932 v Lake Placidu, 1952 v Oslu in 1956 v Cortini. Za letošnje igre se je prijavilo kar 37 držav z 900 tekmovalci. Tudi spored tekmovanja se je precej spremenil: ni več tekmovanja vojaških izvidnic, zimskega peterboja, keglanja na ledu in sankanja s psi.

114

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

Se vedno je upala na čudež, da se bo uresničilo staro habsburško geslo AEIOU (Austria erit in orbe ultima), to je Avstrija bo na zemlji zadnja ostala. Varljivi sen je ostal le sen tudi na dvoru, kjer so potekale zadnje minute cesarju Francu Jožefu.

Zadnji trenutki

Franc Jožef, zadnji Habsburžan, ki je še cesaroval, je moral prenesti še poslednje udarce usode. Doživel je štiriinosemdeseto, petinosemdeseto in šestinosemdeseto leto starosti in živel že vase zaprt, odmaknjen od resnične stvarnosti na dvoru. Preživel je tri rodove, družinske člane je pokopal, on pa je še tu, kakor da mu je usoda odločila, naj bo priča, ko se cesarstvo ruši.

On je le še ohranil zmožnost, da je prebiral resnična in prikrojena poročila o položaju na bojiščih, o upiranju slovanskih narodov, o predajah celih polkov na fronti. Čudil se je in potrlo ga je, da se njegovi

podaniki ne bore več z dušo in s telesom navdušeno za cesarsko hišo.

Govoril je še z zadnjimi prijatelji, zlasti s Katarino Schratt, ki je zvesto obiskovala ob vsakdanji popoldanski kavi svojega cesarskega prijatelja. Razpravljal je z njo o napakah generalov in ministrov. Ni pa več imel toliko volje, da bi odločno posegel v valoviti tok in ga morda preusmeril, še preden odplavi cesarski prestol. Starost ga je dvignila nad resničnost. Njegov duh še ni bil zlomljen, a grozeči sodbi usode se ni več mogel umakniti.

Njeno Veličanstvo — Smrt

V prvih novembrskih dneh leta 1916 je Franc Jožef zbolel zaradi močnega prehlada. Zadnje mesece je neprestano živel v svojih sobanah. Čez dan je pri pisalni mizi še vedno reševal cele kope državnih aktov. Proti večeru, ko se je mrak zgrinjal v njegovi mali pisarni, ni prižgal luči. Sklonil je glavo med roke na pisalniku in pre-

mišljeval. Srečaval se je z dragimi, ki so vstajali iz grobov in se vrstili pred njim. Maksimilijan, Elizabeta, Rudolf, Franc Ferdinand, vsi po vrsti kot sence iz onstranstva. Zaslutil je, da šele zdaj čuti ljubezen do njih, ko mu očitajo, da je prazno cesarsko slavo in dvorni obrednik štel več kot pa krvne vezi, kot ljubezen, ki je prava vez očeta do otrok, moža do žene, brata do brata, do podanikov.

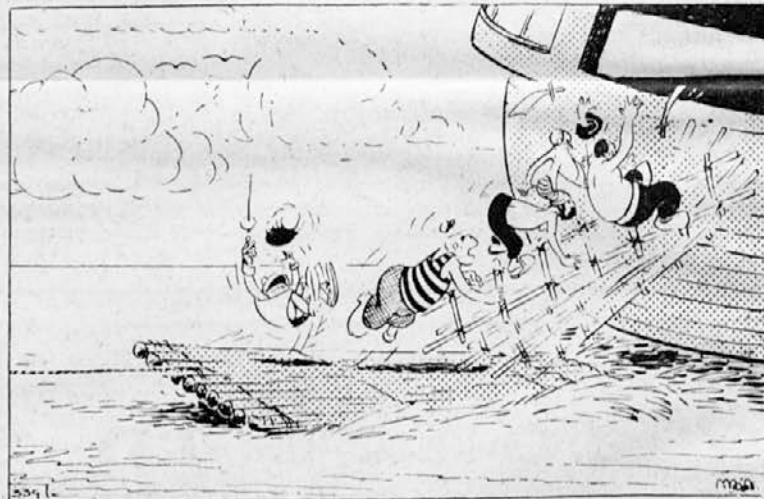
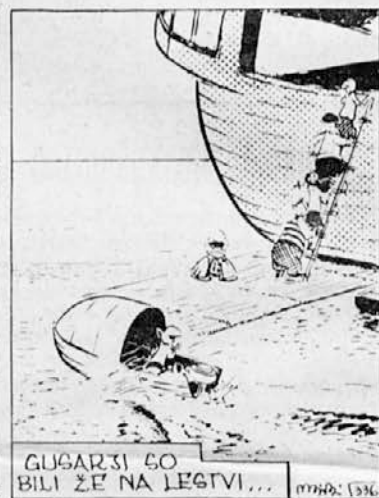
Smrt je stala za sencami rajnih. Veličanstveno jo je videl v temačnih obrisih. Ni ga prešinjala groza, ko je vasovala večer za večerom pri njem v družbi umrlih... Zdelo se mu je rešiteljica, ko se vse krog nje ga podira.

Pridi Veličanstvo — Smrt!

Hud kašelj in visoka mrzlica sta že utrudila izmučeno telo. Se vedno pa je posedal za pisalno mizo. Zvečer ga je moral komorni sluga skoro s silo dvigniti in ga reševati iz bolestin razmišljanj v temni sobi.

Dne 19. novembra zjutraj je prosil za sveto popotnico. Čez dan je cesarju toliko odleglo, da se je spet usedel k mizi in 21. novembra je zopet delal kot vsak dan. Ob štirih popoldne je pa začutil, da ga moči popuščajo. S skrajno voljo je podpisal še zadnji akt. Nato mu pade pero iz rok, glavo nasloni na mizo in tiho zasepeče molitev. (Nadaljevanje)

29

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

Za lastnike avtomobilov

V soboto, 16. januarja, dobi veljavo tisti člen novega cestnega zakonika, po katerem mora vsak avtomobil ali tovornik imeti s seboj rdeč trikotnik. Če se avto ali tovornik morata zaradi okvare ali kakršnegakoli drugega vzroka ustaviti na ovinku ali v njegovi bližini, je treba to napravo položiti na cesto, in sicer najmanj 50 m za avtomobilom ali tovornikom.

Iz Trsta

OBVESTILO KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da je pričelo sprejemati naročila za nakup trtnih sadik (divjakov in cepljenk) in sadnih dreves, ki jih kmetovalci nameravajo posaditi spomladi. Na razpolago je državni prispevek, ki znaša največ 50% nakupne cene.

Naročiti je treba najmanj 50 trt-cepljenk, 100 divjih trtnih sadik in 25 sadnih dreves. Ob naročilu je treba dati na račun 10 lir za vsako divjo trtno sadiko, 25 lir za cepljenko in 100 lir za sadno drevesce.

Naročila sprejemajo do 20. februarja.

KROZEK SLOVENSKEH IZOBRAZENECV
v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 22. januarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje pisatelja dr. Josipa Tavčarja o temi:

»SODOBNA KULTURA IN TEHNIKA«

— 0 —

TECAJ ZA STROKOVNE TOLMAČE

V kratkem se bo začel tečaj za strokovne prevajalce in tolmače. Razni strokovnjaki bodo predavali o primerjalnem slovensko-italijanskem izrazoslovju s pravnega, gospodarskega in tehničnega področja. Kdor se namerava udeležiti tečaja, naj se čimprej prijavi v Trstu, ul. Commerciale 5/I., kjer bo vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa potrebna pojasnila.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Iz Gorice

OPOZORILO KMETOVALCEM

Ministrstvo za kmetijstvo bo tudi letos razdelilo med kmetovalce in kolone v goriški pokrajini prispevek za nabavo semenskega krompirja; prispevek znaša 1.500 lir za vsak stot semenskega krompirja. Kmetovalec dobi največ 3000 lir prispevka, to je za dva stota, kolon pa le 1500 lir za en stot.

Za našo pokrajino pridejo v poštev le naslednje vrste semenskega krompirja: berlinski Tondo, Bintje, Esterlingen, Majestic in Kenebek; Kmetijsko nadzorništvo pa lahko dodeli na prošilčno željo še kakšno drugo vrsto.

Prošnjo za prispevek je treba vložiti pri Kmetijskem nadzorništvu do 15. februarja na posebnem obrazcu, ki ga dobiš v kmetijskem uradu.

SLOVESNA MAŠA ZADUSNICA

Goriški proš mšgr. Soranzo je v četrtek prejšnjega tedna daroval slovesno mašo za dušo pokojnega kanonika dr. Boža Kjačiča. Obilna udeležba je zopet pokazala, kako zelo smo goriški Slovenci spoštovali prezgodaj umrlega duhovnika, ki je bil velik dobrotnik tisočev ubogih in pomoči potrebnih. Da še živi hvaležnost v slovenskih srcih, dokazuje tudi dejstvo, da so se njegove smrti spomnili mnogi z darovi Slovenskemu Alojzijevejšču in sirotišču.